СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 198. Джерзи Сити, Н. Дж., середа, 26. серпня, 1925. VOL. XXXIII. No. 198. Jersey City, N. J., Wednesday, August 26. 1925. THREE CENTS

Заходи бизнесменів довели до нових углевих переговорів.

ФІЛАДЕЛФІЯ, 24. серпня. — Представники майнерської юнії згодилися відбути конференцію з так званим Комітетом Шіснайцяти, вибраним бизнесменами з округа твердого вугля для навязання нових переговорів межи властителями а робітниками твердовугольного промислу.

Стріча має відбутися в місті Гейзелтоні після завтра. Джан Луис, голова юнії Де Юнайтид Майн Воркерс оф Америка, згодився на конференцію під умовою, що вона буде доступна для широкої публики й преси. Він згодився на конференцію аж тоді, як Комітет Шіснайцяти заявив, що він не хоче мішатися ні диктувати спорячим сторонам, а лишень пробує довести до навязання нових переговорів.

Мимо заповідження сеї конференції приготовання до страйку йдуть далі всею силою. Тимчасом теж праця в копальнях твердого вугля в повнім розгоні.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК ЕКСПРЕСОВИХ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 24. серпня. — Нині в опівночи почався страйк робітників двох великих експресових підприємств, Ню Йорк Тренсфер Ко. та Весткот Експрес Ко.

Страйк зарядила юнія експресових робітників, коли оба підприємства відмовилися відновити юнійний контракт на тій умові, що заплата має бути та сама, що була досі, але години праці мають бути зменчені до 8 годин денно.

Обі експресові компанії, бачучи, що страйкового заклику послухали всі просто робітники, перестала навіть брати посилки до пересилки. Залізниці думали спершу помагати експресовим підприємствам боротися проти страйку, але відтак і вони опустили руки.

ГІНДЕНБУРҐ ЗАПЕВНЯЄ АМЕРИКУ ПРО СТІЙНІСТЬ УМОВ У НІМЕЧЧИНІ.

ВАШИНҐТОН, 23. серпня. — На прозьбу представника американської бизнесової ґазети Де Нейшен'с Бизнес, офіціяльного орґану американської торговельної палати, президент німецької републики Гінденбурґ видав до Америки публичну заяву про утвердження відносин в Німеччині.

Гінденбурґ каже в своїй заяві, що Німеччина завертає скоро від повоєнних переходових умов до твердих, мирових обставин. Часи повоєнного заколоту вже проминули і Німеччина тепер дивиться за тим, якби поставити суспільне життя на тверді й непохитні умови. Він упевняє, що уряд буде в нутрі виконувати закони краю, та на зовні буде старатися виконати зобовязання, приняті в пляні Доса.

Редактор ґазети „Де Нейшен'с Бизнес" додає на основі розмови з людьми всіх німецьких партій, що всі просто німецькі партії певні, що Гінденбурґ буде піддержувати републиканську конституцію. Монархісти, які покладалися на Гінденбурґа як на своє оруддя, тепер зірвали з ним зносини й стали його остро критикувати.

СТРАШНИЙ ВИПАДОК НА МАНЕВРАХ.

ШИКАҐО, 24. серпня. — Підчас вправ у стрілянню в таборі інфантерії в Кемп Ґрент, в стейті Илинойсі, вибухла куля в дулі гавбиці, а відривки гармати вбили на місци 8 жовнірів та покалічили тяжко 11.

Причиною вибуху було те, що льонт в кулі займився за вчасно. Межи вбитими є 12-літний хлопчина, Ален Виліємс, що був любимцем компанії.

ЛЕТНИЧИЙ ВИПАДОК.

ГВАЙТ СОЛФОР СПРИНГЗ Вест Верджінія, 24. серпня. — Яких сто стіп над землею вибухла машина літака армії, в котрому летіли капітан Гейл та його механік Норис. Літак займився й впав на землю. Заким долетів до землі, тіла обох летунів були спалені до непізнання.

ДИВНА БУРЯ.

БОЛТИМОР, Мериленд, 24. серпня. — Залога чотирощоглового вітрильного корабля Терлова, що приїхав сюди нині з Флориди, росповідає про дивачні явища з погодою, через які корабель переїздив підчас своєї недовгої подорожи. Наперед бачили вони сейчас по заході сонця страшну водну трубу, яку їм лишень з бідою вдалося виминути; відтак подув вітер з скоростю 50 миль на годину, але зараз настала повна тишина, серед котрої однак лютувала сильна громовиця. В середущу щоглу корабля грім ударив за ту ніч два рази.

НЕМА ГРІЗЬБИ ПОШЕСТИ ВІСПИ.

НЮ ЙОРК, 24. серпня. — Межи Товариством Реформи а міським урядом здоровля розвелася завзята боротьба за те, на скільки можна говорити тепер про небезпеку пошести віспи в сьому місті.

Міський уряд здоровля заявив кілька днів тому, що коли число випадків занедужань на віспу ще троха зросте, то місто стане перед небезпекою пошести, а тимчасом згадане товариство говорить, що про пошесть віспи або її небезпеку говорити зовсім зайве. На думку товариства, таке говоренне може мати хиба одну ціль: напудити людий страховищем страшної недуги та нагнати дещо пацієнтів до лікарів.

ГИНУТЬ ВІД МУНШАЙНУ.

НЮ ЙОРК, 24. серпня. — Від алькоголічного затроєння кеґською горівкою померло в нюйорських публичних шпиталях за нинішний день четверо людий, трох мущин та одна женщина. Поліція догадується, що в наслідок недавної нагінки федерального уряду на пачкарів горівки морем місто Ню Йорк знова заливає зле виварена горівка. Урядові хеміки, що брали пробки з поконфіскованих недавно алькоголів, кажуть, що ледво один процент сих горівок надається до пиття.

УЧИТЕЛЬ ПОЛЯК ГРОЗИТЬ УКРАЇНСЬКОМУ ПОСЛОВИ.

Посол Ю. Тимощук прислав до львівського „Нового Часу" такого листа:

„Підчас третьомайського свята учитель Романовскі (Поляк) зажадав від солтиса села Грабова на Рівенщині Івана Продайка вісім підвід, для того, щоби завезти православних учнів до клеванського костела. Рано 3-го мая солтис, як водиться, за склянку горівки, вигнав 7 підвід під 3-ох учителів, одного Поляка і 2-ох Українців і до 30 душ дітий, яких майже насильно вигнали панове учителі з національно-польськими прапорами. Прийшли пішки селом під охороною 3-ох опікунів. Поляк ішов попереду, а Українці учителі по боках, щоби, борони Боже, котре з дітей не думало дати драла. Звичайно, за це панам учителям буде нагорода за такий панський вчинок. То також геройство. Своєчасно вніс я в цій справі інтерпеляцію. Довідавшись про це, учитель Романовскі передає через селян села Грабова, що мені цього не дарує. Добре, пане Романовскі, будемо чекати, може і мені так буде віддячено, як послови Павлюкови, якого майже посеред білого дня ограбили до нитки і майно увезли на підводах, не дивлячись на те,дивлячись на дивлячись на те, що неподалеку находився поліційний постерунок".

ЯК ПАН ІНСПЕКТОР З БІБРКИ ПРОВІРЮВАВ ДЕКЛЯРАЦІЇ.

Пан інспектор з Бібрки прислав батькам шкільних дітей у Вільхівці, що підписували деклярації за українською мовою навчання, візвання на 15. липня. Коли всі зібралися, він в першу чергу заявив, що мусить всі деклярації пересіяти через решето і сито. Тому всі деклярації внесені за 12-літних дітей, неважні, бо ті діти не є вже в шкільному віці, хоч батьки доказували, що їх карають, коли тісамі діти не ходять до школи. Після того п. інспектор робив допит кожного батька зокрема. Випитував, хто намовляв до вношення деклярацій, хто писав і де. От, що для „владзи" найважніще. Коли ще лишилось 16 осіб, п. інспектор казав їм вибрати від себе двох делеґатів, які в їх імени мають сказати, якої мови домагаються. Делеґати заявилися за української мовою.

Цих делеґатів зажадав п. інспектор для формальности, бо йому вже не хотілося балакати із тими 16 батьками. Він вже був зробив своє діло і так. Бо при кінці заявив, що є важних тільки трийцять девять деклярацій, а треба по закону сорок. Отже пану інспекторови видно й залежало на тім, щоб бодай одної не доставало до приписаного числа. Це він і зробив. Сповнив свій обовязок кресового дзялача.

Наслідком того у Вільхівці буде польська мова навчання, дарма, що внесено 48 деклярацій на 78 дітей за українською мовою.

АРЕШТИ ЕСТОНЦІВ В МОСКОВЩИНІ.

З Риги доносять, що масові арешти Естонців в Московщині не устають. По арештованнях в більших містах, як Ленінград і Москва розпочато арешти всіх богатих Естонців і по менших містах.

ПОСЛІДНИЙ ТИЖДЕНЬ

В СПРАВІ ПРИНИМАННЯ ФОТОҐРАФІЙ, ОГОЛОШЕНЬ ДО КАЛЕНДАРЯ НА 1926 Р.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до калюндаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цал. коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна окладинці по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бизнесу мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то доносить кошт виготовлення такої кліші з фотоґрафії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотоґрафії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції под день 15. серпня б. р. Ґроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безуслівно не будуть друкуватися.

Фотоґрафії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які суть при відділах У. Н. Союза (если який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не буде поміщуватись у календари), хотілиб аби їх фотоґрафії були поміщені в календари на 1926 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 31 серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотоґрафією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $10.00. Сі ґроші ужиється на покритте коштів виготовлення фотоґрафії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотоґрафії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

„SVOBODA"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЧИЧЕРІН ГОДИТЬСЯ НА ПЕРЕГОВОРИ З ПОЛЬЩЕЮ В СПРАВІ ПОГРАНИЧНИХ ПОДІЙ.

Польський посол в Москві Кентшиньскі дістав у специяльній ноті згоду Чичеріна на переговори в справі подій на польсько-совітському пограниччі, що мали місце 28. червня і 3. липня („пірвання" польських старшин). Переговори з совітського боку буде вести комісія зложена з пяти людий, а місцем стрічі обох комісій має бути місточко Ямпіль на Волині.

НАЙКРАЩЕ ПЛАТНИЙ УРЯДОВЕЦЬ.

Безсумнівно найкраще платним урядовцем на світі є пан Генри Тсортон, президент канадійських національних залізниць. Він бере „всього" 10 тисяч долярів в місяць.

СТРАЙК В НОВІЙ ШКОЦІЇ ЗАКІНЧЕНИЙ.

Ґлейс Бей, Н. Ш., 8. серпня. — Після підписання шістьмісячного контракту між майнерами і Брітіш Емпайр Стіл корпорейшен, чотири тисячі робітників вертають нині до роботи, щоби приготовити майни для майнерів, котрі мають вскорі розпочати роботу у всіх майнах в провінції. Майнери і компанія згодилися на пропозицію правительства і приняли платню з 1922 року а услівя праці з 1924 р.

СКІЛЬКИ Є МІЛІЯРД?

Міліярд можна найкраще уявити собі, коли спитаємо скільки він важить? У золоті — 32,580 кільоґрамів; у сріблі — 5 міліонів кґ., у банкнотах по тис. — 1,780 кґ., по сотці 11,500 кґ. Щоби перенести один міліярд, рахуючи на чоловіка 100 кґ., треба 18 людей для тисячних банкнотів, 115 для соток, 3,225 людей для перенесення золота, а 50,000 для срібла. Якщо хто хотів би зібрати міліярд у тисячках, то мав би в хаті бібліотеку з 2,000 томів, кождий по 506 карток. А по одному золотому — цю фантастичну цифру нехай обчислить вам який математик.

ВІДКРИТТЯ НОВОГО ШПИЛЮ.

У Канаді експедиція Мек Карті ввійшла на найвищий канадійський шпиль гори Люґан. Коли частина відкривників ввійшла на шпиль на 5956 метрів високий, який усі вважали, згідно з ґеоґрафічними картами за найвищий, виявилось, що над ним є ще другий шпиль. Серед сніжної хуртовини і боротьби зі студіню їм удалось дійти туди. Ледве живі та виголоджені вернулись назад.

СКІЛЬКИ ВАРТА КІНЬ.

На анґлійській ліцитації расових коней, заплатили за одного більш як 17,000 фун. стерлінґів. Та це не є рекордова ціна на коні, що одержали нагороду при перегонах: за них платять до 40,000 фунтів. Здається, що при ліцитації на славних людей такої суми не одержали би.

ЦІКАВИЙ ШКІЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ.

Цікавий шкільний предмет завели в одній народній школі ... в Китаю. У Таіян, столиці краю Шансі, вчать дітей розвивати голос та вимову. Управа школи стоїть на становищі, що ці прикмети є необхідні не лише для вчителів, а навіть для ремісників.

ТРІЙЛИВІ ЖАБИ.

Лондонський зоольоґічний город дістав від учасників одної з південно-американських експедицій особливий дарунок. То ґрупа жаб, що походить з Колюмбії в південній Америці. Мають вони червону шкіру і виділюють зі себе трійливу теч, що служить їм за оруже проти ворогів. Тою течю затроюють Індіяне свої стріли, при чому одна жаба вистане на затроєння 50-ти штук. Тої течі вживають також колюмбійські Індіяне до закрашування освоєних зелених папуґай.

Кріза у французько-англійських переговорах про воєнний довг.

ЛОНДОН, 24. серпня. — Французький міністер скарбу Кайо вже мав першу розмову з британським міністром скарбу Черчиллом про справу сплати французького воєнного довгу.

Як запевнюють з достовірних жерел, Кайо не хотів сказати Черчиллови, яку найвисшу суму Франція згодиться платити Анґлії річно для сплачування воєнного довгу. Він у сій справі звязаний парляментом а також постановою кабінету і на власну руку не може нічого предложити, одначе не має відваги виступити доразу з предложеннем, бо розвідався, що Анґлія не прийме предложення маленької суми.

Вийшло таке, що Кайо боїться сказати Черчиллови, кілько Франція хоче платити, а Черчилл знову, кілько Анґлія прийме.

Та остаточно вони мусять сказати правду, а тоді імовірно переговори розібються.

Кажуть, що Кайо предложить Черчиллови $50,000,000 річно, але Черчил не прийме меньше як $100,000.000.

Колиб сі переговори розбились, то се некорисно вплинуло-б на заходи Франції полагодити також питанне свого воєнного довгу в Злучених Державах. Тоді теж, кажуть, уступив би Кайо.

ФРАНЦІЯ І НІМЕЧЧИНА.

ПАРИЖ, 24. серпня. — Сьогодня вечером передано німецькому міністерству закордонних справ відповідь Франції на ноту Німеччини у справі забезпечення німецько-французької границі. Зміст відповіди буде поданий до прилюдного відома в пятницю.

Французи сподіваються, що Німеччина вже прийме сю відповідь і згодиться віддати справу до остаточного вирішення або Лізі Народів або спеціяльній міжнародній конференції.

КОНҐРЕС У СПРАВІ ДОБРОБУТУ ДІТИЙ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 24. серпня. — Сьогодня отворено тут перший міжнародній конґрес добробуту дітий.

В конґресі бере участь 700 делеґатів і делеґаток з 58 країв, між ними й із Злучених Держав.

Конґресови предложено 200 звідомлень у справах діточих питань.

ФІНАНСОВА КРІЗА У ФРАНЦІЇ.

ПАРИЖ, 24. січня. — Тутешні ґазети пишуть, що коли міністер Кайо не вспіє полагодити справи воєнних довгів Франції в Анґлії й Америці, а відтак добути нових позичок, то Франції грозить фінансова кріза, а навіть загальна анархія.

ФІНАНСОВА КРІЗА В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН, 24. серпня. — Голова німецького державного банку др. Гялмар Шахт виїде відсі до Злучених Держав на переговори з американськими фінансістами.

Він хоче зясувати їм, що плян Доса може упасти, бо відносини в Німеччині такі, що їй щораз то тяжше приходиться платити аліянтам і вже може й на другий місяць вона не зможе заплатити слідуючої рати.

Він запевнює, що в Німеччині приближується нова фінансова кріза, яка нагадує час упадку марок. Недостача гроший в Німеччині, каже він, велика. Найліпше на се вказують фінансові клопоти Стіннеса, котрий не міг заплатити робітникам у фабриці автомобілів Аґа платень, а також підприємця Маннерсмана, котрий мусів продати свої копальні в Мароку Американцям і Анґлійцям.

Шахт, як кажуть, передасть американським фінансістам ґадку німецьких економістів, що тільки Америка може вирятувати Німеччину і плян Доса, як позичить гроший для німецького промислу.

КИРИЛО В РОЛІ ЦАРЯ.

КОБУРҐ, Німеччина, 24. серпня. — Тут живе великий князь Кирило Володимирович, котрий майже рік тому (31-ого серпня, 1924) проголосив себе царем Росії.

З ним мав сьогодня розмову кореспондент дневника Політікен з Копенгаґи, столиці Данії.

Кирило заявив кореспондентови, що в Росії на 100,000,000 є лиш один міліон большевиків, тоді коли навіть закордоном є 5,000,000 Росіян, не большевиків. Він, каже, вірить, що вже небавком впаде большевицька влада в Росії і настане зміна. Тоді, на його думку, буде привернена монархія і він вернеться на престол свого попередника.

На питанне, чи буде в Росії парлямент, Кирило сказав, що парлямент то він. Він, каже, тільки годиться, щоб усі народи Росії прислали йому до ради своїх „найліпших" людий. Влада, каже, мусить виходити здолу вгору. Селянам обіцює землю, а большевикам заповідає сумну долю вчасі недалекого перевороту.

Вкінці Кирило заявив, що царська Росія признає всі довги до 1917 року і сподівається, що закордонні капіталісти знову їй позичать грощий.

СТРАЙК МОРЯКІВ.

ЛОНДОН, 23. серпня. — Анґлія стоїть перед загальним страйком моряків торговельних кораблів. Досі виступило вже до страйку 30,000 моряків.

Углекопи не хотять підперти їх у страйку, з уваги, що вони не піднирали їх.

ЯПОНСЬКІ ЛЕТУНИ В МОСКВІ.

МОСКВА, 24. серпня. — Сюди прилетіли два японські летуни з Токіо на французьких літаках марки Брекета з моторами Лоррен із силою по 400 пар коний.

Вони летять до Парижа.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office at Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДВОМА МІРАМИ

Італійські телеграми доносять про поважні непорозуміння межи римсько-католицькою церквою а фашистами. Се ворогування тим дивнійше, що коли фашистські провідники захопили в свої руки владу в Італії та почали правити нею по диктаторськи, звівши короля на соломою напханий манекін, то відносини межи римсько-католицькою партією а фашистами були наскрізь приязні. Правда, межи фашистськими провідниками є богато явних недовірків, яких католицька церква не може явно попирати, але італійський королівський рід, що забрав папську державу та замкнув римського папу на горі Ватикані, був її ще більше зненавидженим, як найявнійший недовірок. Серед таких умов римсько-католицька церква дивилася на фашистський уряд з таєною радостю.

Отсі відносини послідними часами сильно зіпсулися. Дійшло до того, що католицькі ґазети „Оссерваторе Романо" та „Коріера Д'Італія", які вважаються мало не урядовим висловом поглядів римського папи, виступили проти фашистського уряду з такими острими увагами, що фашистський уряж аж поконфіскував їх та загрозив завішеннем на все. Притокою до сеї строї критики був один випадок в місті Піедмонте ді Аліфе, в котрому громада фашистської молодежи серед горячого партійного запалу напала на католицький клюб, котрий вона видно вважала своїм противником, та поницила його уряждження. Папські ґазети підняли зі сього приводу крик та остро критикували фашистський уряд не стільки за поведенне його партійних товаришів, скільки за те, що фашистський уряд не потягнув виновників нападу до судової відвічальности.

Річ певна, що й некатолик не може найти нічого гідного осуду в виступі папських ґазет проти фашистського уряду за потуранне громилам лишень тому, що вони з урядової партії. Всякий поступовий чоловік мусить співчувати такому виступови, бо всякий виступ проти гнету, напастий, утисків якого-небудь уряду є виступом в обороні свобіднійшого і щасливійшого життя людий.

Та всеж таки Українцеви при читанню вісток про різкі виступи папських ґазет в обороні якогось там католицького клюбу в невідомій нікому італійській дірі тяжко здержатися від порівнання сього поступку папських ґазет з їх захованнем супроти далеко гіршої, на широку скалю закроєної, та переводженої хочкуди лютійшими способами політики польського уряду супроти української католицької церкви під польською окупацією. В хвилі, коли папські орґани безпощадно протестують проти нападу фашистських смаркачів на католицький клюб, всі папські орґани мовчать, немовби води набрали в рот, коли ходить о насильне польщенне українських людий, коли йде о переслідуванне українських католицьких священиків, о польщенне урядовання по українських католицьких парохіяльних урядах, — словом, коли йде о тисяч і одну польську секатуру, шикану, а то й звірське знущанне над релігійними почуваннями українських католиків під польською окупацією. Місто піднести протести в своїх ґазетах так само мужно, як підноситься проти фашистського уряду, папський уряд не то, що перемовчує сі зловжитки католицьких Поляків супроти католицьких Українців, але й ще з одного боку подає руку тій Польщі, що ціла опосочена кервою католицьких Українців, а з другого боку робить натиск на українських єпископів, щоби вони потурали польській політиці супроти Українців та ослабляти український протест проти польонізації Українців.

Українські Громадяни!

Цар голод зводить безкровний бій, проноситься з тріюмфом вздовж та поперек українських ланів і залишає за собою сліди руїни, сліди горя і муки. Плачем сповилися широкі лани, завмерли українські міста та села, глянувши в обличча голоду, того пекольного ворога всякого життя! Тисячі невинних жертв веться в судорогах голоду та нужди! Тисячі тих вигоположених кістяків жде допомоги і звертає свої благальні очі до нас, американської іміграції!

Українські Еміґранти!

Від Вас, від Вашої помочі залежить життє тисячів наших дітий, найкращого цвіту нашої нації!

Вашою жертвою Ви обітрете не одну материнську слезу та в зболілі груди Ваших братів внесете новий промінь надії, промінь віри в силу українського народу!

Українські Громадяни! Своєю жертвенністю засвідчім, що ми сини одної нації! Переведіть негайно збірку на голодуючих в своїй громаді! Коли потрібно, скличте народне віче!

По всі інформації звертайтеся негайно до:

OBYEDNANYE, 847 N. FRANKLIN ST., PHILADELPHIA, PA.

ВЕЛИКІ ДНІ В ПОЛЬСЬКІМ СОЙМІ

Наші посли до останнього борються за землю для наших селян. Всі польські клюби ухвалили наділяти землею польських осадників. Славний протест наших послів. Маршалок виключив з засідання 12 послів.

(З холмського тижневика „Наше життя").

Мури сойму не бачили ще так гострої обструкції, яку вчинили наші посли на пленарному засіданні дня 14-го липня ц. р. Цей день перейде до історії як один з найяскравійших моментів нашої визвольної боротьби.

Того дня сойм голосував в другому читанні параґрафи проекту устави о парцеляції й осадництві, які говорять, кому земля має парцелюватись.

Як ми вже писали, наші посли, йдучи за наказом народа, згідно виборчого програму і ухвал селянських зіздів домагалися, щоби на наших землях всю панську, державну, майоратську, костельну, церковну та монастирську землю поділити місцевому нашому селянству без ріжниці віри та щоб осадників до нас не насилали.

Щоби землею наділити передовсім малоземельних і безземельних селян, **додаючи їм землі без викупу** до 15 гектарів, де земля краща, і до 25 гект., де гірша.

Щодо вже занятих польськими осадниками попівок, дяківок і монастирських земель, — то наші посли поставили в соймі, щоби землі ці були від них одібрані і поділені між малоземельними даного прихода або поблизьких сел, бо осадники нічого в це добро не вклали, ані їх батьки. Колиж хто з наших малоземельних селян арендує якийсь клаптик, то щоб йому з цієї землі додати так, щоб він був справжнім господарем, а не злидарем. **Словом, наші посли зажадали наділу землі нашим селянам без викупу,** щоб кождий міг дістати наділ та на землі-кормительниці працювати, самому собі бути господарем, щоб не ходив на визиск до пана продавати за ніщо свою працю, ані не кормив би своїм горбом підпанка-осадника.

Коли в соймі жадання наших послів відкинуто, порішили вони тоді запротестувати голосно так, як тільки це можна зробити в парляменті.

На черзі при голосованню дня 14-го липня була поправка посла Степана Маківки з „Селянського Союзу" такого змісту: поділ землі без викупу йде передовсім для доповнення малоземельних господарств і наділення безземельних місцевих селян.

Проти цеї поправки голосували всі польські клюби, які на першому місці поставили заслужених жовнірів і інвалідів польської армії.

Коли поправка Маківки упала, з лав українського і білоруського клюбів почався страшний галас: то наші і білоруські посли били в столики при своїх кріслах, грали на ріжних інструментах, хто й як, свистали, бубнили, тупали ногами. Це продовжувалося добрих пів години. Міжтим польські клюби на поклик маршалка дальше голосували. Галас на українських лавах продовжувався.

Коли принято параґраф 51— шум ще збільшився. Параґраф цей позбавляє права на землю тих, що вже осуджені, або будуть, за політичні переступства або дезертирство.

Черговий параґраф торкався черги набування парцель. Маршалок Ратай передав головування віцемаршалкові Плюціньскому, який серед українсько-білоруської обструкції перевів голосування.

Напруження росло що хвилі, галас і стукання росло. Зірвалася просто буря. До Українців і Білорусинів прилучилися в обструкції комуністи і незалежна хлопська партія (група Воєвудського). Кількох наших послів віцемаршалок прикликав до порядку з записанням [illegible]

Не зважаючи на обструкцію, віцемаршалок Плюціньскі піддав під голосування параґраф 53, який принято більшістю польських голосів.

Тут обструкція Українців і Білорусинів досягла нечуваних досі розмірів.

До наших послів прилучилося кілька Німців. Жиди збилися в купу, мовчали і не знали, що їм робити.

Буря ця припинила засідання. Маршалок мусів перервати засідання, бо Український і Білоруський Клюби зажадали перерви. **Маршалок оголосив 15 мінутову перерву.** Правиця запротестувала: „Голосувати, голосувати", кричали ендеки.

Підчас перерви Українці, Білорусини, комуністи і ґрупа Воєвудського пішли до своїх клюбів на нараду. В імени Клюбів укр. і білор. посли Хруцький і Єреміч були покликані на Конвент Сеніорів (збори представників від Клюбів).

В той час соймова стража вносить на маршалковське підвищення таблицю з фотоґрафіями послів, бо не всіх маршалок знає по назвищах, а хоче протестуючих покарати. Рівнож з бічної кімнати виносять велику чорну дошку на шталюгах-підніжках і установляють її за кріслом маршалка.

Доходить шоста вечера, а засідання почалось о 10 год. рано.

Не 15 хвилин, а більше години тріває перерва. Врешті маршалок Плюціньскі виходить і обявляє продовження засідання.

На уставленій дощі написано крейдою великими буквами: **Хто є за поправкою № 461.**

На салі поденервовання.

В справі формальній і голосування забирає в імени Українців і Білорусинів та инших голос пос. Хруцький, жадаючи перерішення принятих параґрафів 44, 50, 51 і 52, які забирають нашим селянам землю зпід носа для осадників.

Іменем 5-ти клюбів: українського, білоруського, білоруської робітничої громади (ґрупа Тарашкевича), комуністичної фракції польської і незалежних хлопів Воєвудського, п. Хруцький з доручення цих Клюбів заявив, **що оскільки внесок тих клюбів не буде принятий, то всі ці пять клюбів одкрито зі всією енерґією і до останнього посла будуть провадити обструкцію до кінця.** Що маршалковські кари не устрашать наших послів, бо тут ходить про життя народа — про землю.

„Згинемо, а не дамо землі осадникам".

„Забираєте землю нашому народу — задушіть тоді нас!" — кричали в розпуці наші і білоруські посли.

Коли маршалок не піддав під голосування внесок Хруцького, **на лавах українських і білоруських повстав шум, стук і крик з такою силою, що публика на ґалерії і посли инші мусіли затикати вуха.**

„Українці і Білорусини зробили пекло в соймі!" — говорили люде на ухо собі.

Таблиця з надписом „Хто є за поправкою № 461" дражнила навіть польську лівицю.

Барліцкі від ППС, а Рудзіньскі від „Визволеня" заявили, що коли дошку не заберуть, то ці клюби також не будуть дальше голосувати.

Підбіг тоді пос. Недзельскі з „Визволеня" і Узембло з ППС. Один вирвав дошку, другий підставку і занесли ці „знаряддя" для зломання українсько-білоруської обструкції до кімнати міністрів, що обік кабінету маршалка.

Українці і Білорусини тимчасом бють що сили. Гамір неймовірний; пішли в хід трубки від автомобілів.

За криком маршалок не може порозумітися навіть зі своїми секретарями.

Знова перерва засідання. Представники клюбів пішли з маршалком на нараду. Українці і Білорусини мов по команді перестають бити. Перерва досягнута.

Команда: „відпочити". Голоси на правиці: „дзіч гайдамацка, досиць! Преч з сейму, виржуціць іх". Відгрожуються. Наші посли не дають себе в обиду: „чекайте, ще заграємо, аж писнете".

На нараді представників посли Козіцкі (ендек) Ґломбіньскі, Хаціньскі (хадек) зажадали від маршалка, щоби застосував до обструкціоністів кари до виключення з засідань соймy включно.

На конвенті сеніорів маршалок Ратай запропонував представникам Українців і Білорусинів припинити обструкцію, а зачати з польськими клюбами переговори щодо поправок Українців.

Пос. Хруцький і Єреміч заявляють, що передадуть це своїм клюбам і всім обструкціоністам.

Загудів дзвінок маршалка, скликуючи послів на пленарну салю. Посли гуртами поспішають на салю, на льожу кореспондентів біжать журналісти, на ґалерії слабо нервові дами поспішно виходять, боячись нової обструкції. Лише сміліi залишились на ґалерії битком набитій.

Всіх цікавить, яка буде відповідь Українців і инших опозиціоністів.

Всі зібрались. Українців, Білорусинів, ґруп Воєвудського, Тарашкевича і комуністів нема. Вони в своїх клюбах нараджуються.

Маршалок не відчиняє засідання, чекає на них.

Через годину вертають вони на салю, дружно йдучи гусаком. Займають свої місця.

Оглядають свої „інструменти". Хто має в руках гудок, хто дошку, хто прес, „собачку", дзвінок, автомобілеву трубу.

Маршалок піддає під голосування поправку № 461. В тій же хвилі, мов по команді, починається страшний вереск, гамір, свист, гудіння. Мов грім серед величезної бурі рокоче. Грізно, величаво. Мов пекло.

Ломання обструкції.

Стало ясним, що опозиціоністи не вгомоняться. Наступає критична хвиля. Провідники всіх польських клюбів, крім комуністів і ґрупи Воєвудського, на коротенькій позакулісовій нараді рішили зломати обструкцію Українців.

Віце-маршалок Плюціньскі піддає під голосування поправку за поправкою під страшенний стук Українців. Видає відповідні розпорядки бюрови і секретарям, які передають це кожний раз клюбам, підходячи до предсідників і кричучи їм на ухо. До стола маршалка підходять лідери всіх польських клюбів і звідтам на міґах руками і знаками подають вставати „за" чи сидіти „проти". Українці бють.

В одному такому голосуванню маршалок не може ствердити, чи є більшість. Заряджує голосувати через двері з написом: „так" і „ні". Всі польські клюби виходять. На салі зістають Українці, Білорусини, комуністи, ґрупа Тарашкевича і Воєвудського. Звичайно, маршалок заряджує вийти всім, не вільно нікому зостатись на салі. Тепер, коли всі польські клюби вийшли, Українці і Білорусини перестали „грати на своїх інструментах". Але вийти не хотять, готові на все. Директор бюра просить очистити салю. Йому опозиціоністи кажуть: „Хай попросить сам маршалок". Маршалок міжтим не наказав усунути опозиціоністів *силою*. Не хотів робити більшого скандалу.

Коли оголошено результати голосування через двері, почався такий стук на лавах українських, що маршалок не міг порозумітися з найблизчими секретарями.

Зі свого крісла в той час встає пос. Тарашкевич (Білорус) і розмахуючи над головою великим клюбовим дзвінком, кричить: „Кати, віддайте землю! Не дамо землі наших селян!" З попередніх рядів піднялася величезна фіґура посла Підгірського. Він, розмахуючи руками, гремучим голосом кличе: „Не видереш землі, пане-ляше"! Величезний гамір. На правиці грозять. Біжить звідси пос. Марвеґ, що в соймі в грудню минулого року ставив внесок за видання судови наших послів, підбігає до Тарашкевича і вдарив його в бік. Тарашкевич ледви встиг відскочити. На поміч Тарашкевичу рветься Підгірський, вскакує грузний Маківка, в руці у нього автомобілева трубка, якою це „працює". Підбігають визволенці Сейб, Дуро, Недзельскі. Завязується бійка. Наш Козицький вириває дошку зі свого столика і наступає на ендека Савіцкого, який підбіг на поміч Марвеґови. Двинули на Українців і пястовці. Бувший австрійський жандарм пос. Пеньонжек побагровів і кинувся на комуніста Пащука, штовхнув його в бік, а Марвеґ собі розмахує на право і ліво. Між Пеньонжка а Пащука вкотився Антін Васильчук. Виставивши живіт, кричить: „Ну, що? битись? Бий, пане, бий!" Маленький Братунь дальше в азарті свище собі довженною дудкою. Чинний ксьондз Стадкевич (Білорус) заслонює своєю сутанною Тарашкевича, який стиснувши зуби, з блискучими очима дальше завзято дзвонить і кричить. Підгірський вимахує дошкою і кричить: „Відберемо, що забрали, відберемо!"

Загальна метушня.

Урядуючі секретарі гасять світло на салі. На ґалерії для публики замішання. Великий галас, нерозбериха. **Маршалок знова перериває засідання.** В той час до маршалка підходять посли з правиці і доносять, як і що робили обструкціоністи.

Зібрався знова конвент сеніорів. Після перерви маршалок оголошує, що виключив на одно засідання пос. Тарашкевича і Марвеґа і записав до протоколу пос. Братуня. Вчинилася пекольна стуканина і котяча гра. Марвеґ вийшов. Тарашкевич не підпорядкувався, сидить і дальше дзвонить, лупить в стіл, аж той тріщить. В рядкови Українців видно, як працюють ногами, руками, відразу на кількох „інструментах".

Дальше голосування йде на міґах. Маршалок виключає дальше послів: **Маківку, Підгірського і Козицького на 1 засідання, Павла Васильчука на 2 засідання.** Ті однак не виходять з салі, а „працюють" дальше в обструкційному концерті.

Не могли вже дальше польські клюби голосувати. Маршалок охрип, секретарі стомились, стеноґрафістки оглухли.

Мусіли закрити засідання під свист, стуки і співи Українців та Білорусинів.

Жертви соймового бою.

За 20 хвилин маршалок прислав оштрафованим послам на письмі вимір кари.

Жертвою *пали* 11 послів зі всіх опозиційних клюбів справжньої лівиці. Козицький, Маківка, Підгірський, Єреміч, Миотла, Тарашкевич (три останні Білоруси), Фідіркевич, Воєвудскі (Поляки), — всі на одно засідання; Павло Васильчук, Волошин (Білорус), Баллін (Поляк), — на два засідання.

Так закінчився історичний день 14. липня в польськім соймі.

А. КРИМСЬКИЙ.

ПОЕЗІЄ, СОПУТНИЦЕ МОЯ!

Поезіє, сопутнице моя!
Ти — теплий животворний промінь [сонця,
Ти — тихий місяць, що в тюрмі сия,
З закуреного, темного віконця,
Як попадався я в буденний бруд,
Робила ти одно з великих чуд:
Ховала все під фантастичним флером,
Як під сріблястим, місячним етером.

В важкі хвилини скорби та недуг
Я тихо йшов, куди гляділи очі,
І слухав, як шумить діброва, луг,
А синє море піною клекоче.
Дивився я на низку диких гір,
Що їх боки обріс кудлатий бір;
На скелях зверху трепотіли хмари...
Ах, душу переймали ніжні чари!

Було і так: на провесні колись
Я опинивсь на вільнім, чистім полі,
А там солодкі пахощі лились
Із бальзамистих пупяхів тополі;
На сонці плюскавсь польовий потік...
Я до травиці, плачучи, приник,
Ридав од радощів, од аромата, —
А хтось ізрік: „Дивіть на психопата!"

Ви, люди, знов казали „психопат",
Коли мені пахучу, любу казку
Шептали вітри, квіти й тихий сад,
І туркотіли горлички про ласку, —
Коли під гарну музику та спів
Я в чарівній задумі камянів,
І раптом, не прощавшись із гостями,
Тікав до моря гратися камінцями.

„Причинний!" — говорили ви й тоді,
Коли я в грошах не взнавав принади,
І через сни таємні, молоді
Я рвався геть од теплої посади.
Я був для вас причинний і тоді,
Коли чийсь образ носячи в груді,
В нім бачив тільки те, що поетичне,
А одкидав усе, що прозаїчне.

Для мене голос серця — все святе,
А вам за психопатію здається...
Не стану-ж думать, як ви назвете
Мої пісні, що виплили із серця!
Коли в поета щиро ллеться спів,
Так що йому ваш сміх або ваш гнів?
Не божевілля в тім! не неморальність!
Що з серця йде, то правда й ідеальність.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Вільних Козаків с. Росільна, від. 196, повідомляє, що надзвичайний мітинґ товариства відбудесь о 3-ій годині пополудни в неділю, 30-го серпня, в ґали церковній на розі ул. Сосекс і Ґрін. Будуть важні справи до полагодження. Кождий член має прибути на сей мітинґ. Неявившийся член заплатить кари 25 ц., а урядник 50 ц. — І. Баричко, пр.; Н. Цінюрчин, секр.

ДЕРРИ, ПА. Бр. св. І. Хрестителя, від. 113, повідомляє своїх членів, щоб від тепер кождий член мав і приносив свою платничу книжочку на мітинґи аби кождий знав що платив, а що довгує. При сім пригадується, що кождий член є обовязаний приходити точно на мітинґи і старатися о братство та його розвій. Члени, що покупили шери на ґалю, будуть ласкаві вирівнати належитість за них. — А. Клим, секр.

ХРУНІ З КОЛОМИЇ.

До львівського Діла пишуть з Коломиї:

Зрадикалізований повіт виявився добрим ґрунтом для всяких експериментів, в роді утворення „мирної партії". До тої праці зголошується екс-„фінанс" Модест Ольховий: дістає на початок 10.000 зл. для свого „Селянського банку", видає тижневик „Нове Діло", проголошує істнованнє неістнуючої „партії", скликає довжників на віче, висилає „від Українців" вірнопідданчі телеграми до Варшави, та не пропускає ніякої нагоди, щоби за свою працю не предложити рахунку вишехпольському крессовому організаторові санітарному інспекторові д-рові Мілеському. Тутешній промисловець Жид Пістенер глузує собі з влади і організує на своїм подвірю патріотичну „Виставу і ярмарку Покуцкеґо", одержавши на це беззворотну кількадесятьтисячну зол. підмогу (голодного року!), комітет враз з Ольховим спроваджує заплачених Гуцулів з Космача, і каже їм на „виставі" танцювати, дути в трембіту та водить їх, як Індіян по місті. „Вистава" шумно реклямована скінчилась повним фіяском і якби не зразки килимкарскі українського товариства „Гуцульське Мистецтво" з Косова з якихсь „утилітарних оглядів", і без огляду на народню честь упхалися туди панове патріоти з Косова, то не було би що й оглядати. Було у нас патріотичне свято „Трищего Мая" і в поході бачили ми знов Ольхового з гуртком ріжних Марусиків і людців перебраних на Гуцулів з жовто-блакитним прапором: жінка Ольхового з Вербіжа привела на це свято шкільні діти і негайно потім подвизі поїхав Ольховий до Варшави, описав в польській газеті, як це все виглядало, завдяки його заходам, і дістав обітницю на другу рату для „Селянського Банку". Чи йому її виплачено, не знати, бо зачав він тратити довіря у Мілеского, „партія" не росте, „Нове Діло" паде, хлібоїдську централю переносять поволі до Станиславова, де вже появилося перше число „Селянського Прапора", провід, як ходить чутка, обійме старий радикал др. Данилович. Нагнаний за Австрії „респіцієнт", потім удаючий на Кульпаркові „варіята", а вкінці стовп „Організації кресової" Ольховий піде на пенсію. В Коломийщині провірка декларацій батьків щодо мови навчання в школах вже покінчена.

Прошу послухати: інспектор Бяловонс з референтом своїм Спольским і комісарем староства обіхали всі школи по селах, в одних питали батьків дітей: „чи хочеш щоби в школі учили по польськи і по руськи"? недогадуючимся підступу, бо в українських школах учать і польського, казали підписувати протокол на „двоязичну" викладову мову. Коли в инших селах про це довідалися і штука могла не удатися, питали: „Чи хочеш, щоби в школі научали так, як дотепер?" і давали легковірним батькам підписувати протокол „жондайонцего змяни єнзика научаня на польско-рускі порнорженде". Для своєї асекурації позволив інспектор інтелігентнішим батькам, підписати кілька протоколів на викладову мову руску. Батькам, яких діти будуть обовязані ходити на перший рік, казали підписувати чисті протоколи, бо мовляв, їх діти прецінь ще не ходять до школи (Вербіж). В громадах, де батьки, довідавшися про підступ, відповідали, що хочуть лиш „руської школи" — грозили і страшили а відзначився в цьому довголітний кандидат на інспектора кацапо-поляк Спольский, викрикуючи на кождого господаря через „ти". На одного відважного селянина з Ґодів, котрий назвав таку роботу „ошуканством, Бяловонс вніс судову жалобу, але при розправі мусів йому „великодушно" подарувати „образу".

ДОБРА РАДА.

Переходячи вечером міським парком затримався я коло гуртка молодих українських робітників, котрі окружили старого Панька і цікаво слухали його оповідання.

Панько говорив так гарно, що аж любо було слухати. Почав говорити якто в давну давнину в одному селі жили собі люди, помагаючи один другому в тяжкій мужицькій праці, які то в них гарні порядки були, про їх волю і свободу, аж доки нечиста сила не принесла в село боярина, котрий загарбав ліс громадський, поле, полонини і старався робити всякі пакости громаді, щоб людий поробити своїми рабами. Говорив й про чудову дочку боярина, котра полюбила мужицького сина, про війну і т. д., а в кінці сказав:

— Хлопці! Цікава се історія; написав її Іван Франко під назвою: Захар Беркут. Кождий з вас повинен її перечитати та набрати розуму, відваги і геройства, бо якраз тепер вам треба ступати слідами тих наших давніх героїв і помагати нашим братям прогнати ворога з рідного краю.

Пішліть $1.50 моні-ордером або марками до Свободи, 83 Grand St., Jersey City, N. J., а відворотною почтою дістанете Захар Беркут, котрий вкаже вам шлях і додасть відваги до боротьби за рідний край.

ДЕКІЛЬКА ПРИМІРІВ ЯК ФАЛЬШУЮТЬ ПОЖИВУ.

(Зі споминів професора чеського університету в Празі, др-а Г. Кабргеля, поміщених в „Українськім Медичнім Віснику", ч. 3—4., 1924. — Спомини ці професор Кабргел написав у звязку зі спогадами про свою співпрацю зі звісним українським ученим-хеміком, бувшим професором того-ж університету др-ом Іваном Горбачевським.)

Згадавши коротко про перші часи своєї співпраці з професором Горбачевським та вказівки про практичне примінення науки для користи широких мас населення, які він одержав від професора Горбачевського, др. Кабргел далі подає слідуючі приклади з життя, з якими прийшлось йому стрінутися в його лікарській і хемічній праці.

„Перший випадок цього роду, який відкрив очі, торкався фальшування пшеничної крупки („манної крупи") американською кукурузою, так званим кінським зубом. Це фальшування мало закулісний бік, який можна означити як експльоатацію, ведена за помічю капіталу. Провадилося воно у великих промислових млинах. Дрібні торговці, які продавали фальшовану крупку, не мололи її самі (за невеликими винятками), а одержували її вже такою від млинів. У млинах, які не мололи прямо для споживача, а продавали продукт свого виробу купцям, бакалейним торговцям, пекарям і т. п., від котрих все купували споживачі, справа велась так, щоб, користуючись можливо більшим капіталом, осягнути як найбільшого обороту та одночасно й більшого зиску, у відміні від того, як то було в давнину раніще, коли виробами млинарськими не торгували, а мололи лише те, що мельникові привозилося для помолу.

„В той час (30 літ тому) 1 кільограм пшеничної крупки коштував у середньому 40 гелерів, а кукурузяної — 10 гелерів. Додавання кукурузяної муки хиталося між 30—40 процент. Мішанина із 60% пшеничної і 40% кукурузяної муки коштувала таким чином 24+8=32. гелери. Продавалася-ж ця мішанина як пшенишна крупка, себто по 40 гелерів чи трохи менше, і цього вже було досить, щоб знищити конкуренцію доброї пшеничної крупки.

За допомогою адміністративних карних переслідувань і судових вироків удалося цей спосіб уживання капіталу до торговельних трансакцій викорінити, але це не йшло так легко, як міг би дехто гадати. Капітал сам собою уявляє велику силу і завжди знайде засоби представляти людям, що чорне є біле, і навпаки.

„При цих обставинах часто потрібно багато зусилля, щоб довести, що „чорне" не є „біле".

„Другий приклад, ще більш навчаючий, був такий.

Спеціялістам млинарської техніки пощастило сконструвати машину на подірування круп, і цією машиною, за допомогою порошку тальку, можна було з ячменю низької якости одержати крупи такого гарного білого кольору і таких-же розмірів, як би вони були вироблені з ячменю найкращої якости. (Треба зауважити, що крупи з кепського ячменю не тільки темні, але при варенні зістаються твердими і не перетворюються в слизисту масу, як крупи з доброго ячменю).

„З огляду на це, з комерційної точки погляду, здалася дуже принадливою думка — брати для виробу круп гірші ґатунки ячменю, а бракуючу їм білявість добути біленням, поліруванням тальковим порошком. Коли зясувалося, що такі крупи знаходять збут, бу- [illegible] кій основу робив російський ячмінь, що привозився до Гамбургу, а звідти по Ельбі до Чехії. Виникло товариство з капіталом в богато міліонів, вибудовано великий млин, який молов російський ячмінь на крупи і білив їх тальком.

„Продукт, через те що продавався дешевше ніж крупа з доброго власного ячменю, пішов у продаж добре і мав велику надію визнайти для себе ринок в Чехії, Моравії та Австрії. Міністерство внутрішніх справ спочатку хотіло вжити радикальних засобів і припинити це підприємство, але, на жаль, зупинилося на півдорозі. Дати лад цій справі не було можливо інакше, як шляхом притягнення до судової відвічальности, і це завдання і взяв на себе автор цих рядків, яко директор інституту для досліджування споживчих продуктів. Вдалося всю справу провести, не дивлячись на те, що міністерство відступило від своєї попередньої позиції, і не дивлячись на те, що директор одного державного інституту для дослідження споживчих продуктів обороняв „біленя круп" як засіб, що служить на користь народньому виживленню, а директори инших дослідчих інститутів заняли вичікуюче становище.

Як би малося до діла зі звичайним дрібним торговцем, котрий має страх, то нема сумніву, що, після оскарження перед судом і засудження, цей спосіб фальшування був би зліквідований. Звичайний дрібний торговець, як би був засуджений, сказав би собі, що так, видно, не йде, і залишив би фальшування. Але у нашому випадку цей наслідок не стався. Коли було винесено засудження в першій інстанції, було відкликано до вищої. Для цього відкликання був доданий висновок фахових, в якім доводилося, що білення круп піде на користь населенню і що таким чином це спосіб добрий для народнього виживлення. Суд дав цей висновок фахових авторові цих рядків для розгляду. Резолюція автора мала той наслідок, що суд вирішив, що тут справа йде про злочин і присудив до кари. Оскарження перед судом, що виходили з мого інституту, збільшувалися. Дійшло до розгляду скарг у ріжних судів і скрізь були винесені вироки, що справа йде про злочин.

Одначе вигоди для підприємства були надто великі, щоб воно так легко піддалося. Підприємство досягнуло у Відні того, що була для рішення цього питання встановлена спеціяльна анкетна комісія із ріжних інтересантів, знавців, гігієністів і знавців закону про споживчі продукти (в тім числі й автора). Підприємство взяло участь в тій анкеті через свого керівничого. Товариство домагалося видання спеціяльного розпорядження, що 1) вживання тальку для білення круп не має гігієнічного значення, 2) що тут не потрібна так звана декларація, себто що товар при продажі не мусить бути означений як білений (щоб відсутність такого означення не потягла за собою відповідальности).

Але й цією анкетою не вдалося товариству осягнути своєї мети. Остаточний результат був той, що розпорядженням влади білення круп тальком було заборонено, і тим була похована капіталістична експльоатація, заснована на біленні круп.

Иншим прикладом, також дуже навчаючим, було зусилля промислових кол осягнути дозволу вживати для консервації споживчих продуктів бензиновий натр (по латині natrium benzoicum). Коли-ж з боку дозорчих органів почалися оскарження, то союзи промисловців консервних продуктів і промисловців маргарину зробили кроки перед міністерством внутрішніх справ у Від- [illegible] ції був дозволений. Влада передала це питання на розгляд Головної Ради Здоровля, а в ній воно було передано до комісії про народнє виживлення. Авторові цих рядків було доручено виробити висновок.

Що торкається до суті самої річи то треба зауважити, що рішення цього питання є досить складне, бо тут не так йде про ділання бензойного натру на людський організм, як про те, що додавання його уможливлює вживання для консервів сирівців, які знаходяться вже в стані розкладу; навіть иноді й дуже далеко розвинутого, себто таких сирівців, котрі звичайним способом консервування вже не могли би бути вжиті. Крім того треба взяти під увагу, що мікроби в таких підозрілих сирівцях під впливом бензойного натру не гинуть, тільки утримуються в приспанім стані, з котрого при вигідних для них обставинах прокидаються до повного життя. Отже вживання бензойного натру допомагає при закріпленні продуктів кепської якости.

Висновок автора відносно вживання бензойного натру для консервування споживчих продуктів був неґативний і був принятий в Комісії Головної Ради Здоровля одноголосно.

Між иншим треба зазначити, що професор Горбачевський був тоді членом тої комісії і навіть, як що не помиляюся, її головою.

Настала світова війна. Вона виказалась надавичайно придатним ґрунтом для брудної діяльности темних лихварських елементів. Особливо кинулися вони у галузь ріжних сурогатів споживчих продуктів (корінці для зупи, „тверді зупи", сурогати кави, чаю і т. п.). Вони так дискредитували цю галузь виживлення, що в ній і досі не настало того ладу, який був перед світовою війною.

Але ці річі так загально відомі, особливо на підставі власного досвіду споживачів, що не вважаю потрібним про це ближче говорити.

З поступом техніки приходить до замахів і в инші важ- [illegible] лення. В цьому напрямі заслуговує насамперед уваги винахід засобів, що звязують воду і додаються до муки при виробі хліба. Робляться вони з картопляного крохмалю і прижової муки з додатком соли. Мають здібність вязати воду в 10 разів більше, ніж це має мука. З цього виникає можливість великого зиску для пекарів. Додавання 1 кільо порошку дасть економію в 5½—6 кільо муки. Замісць муки прийде до тіста вода, яка для консумента буде „закрита" звязуючим воду засобом. Бохонець хліба має належну вагу, але муки є в ньому значно менше; оскільки-ж він зовнішнім виглядом ні в чому не ріжниться від бохонця, випеченого з доброї муки, то за нього возьметься таку-ж і ціну. 1 кільо порошку коштує 7 корон, дасть же воно економії 5½—6 кільо муки — зиск з цього випливаючий для пекаря легко порахувати. Але нема сумніву, що й виробець порошку не виробляє його з християнської любови та для добра народу, а також має, певно своїх 20—30 процент зиску. Чим же оплачується той зиск? Водою, яка у величезній кількості вігнана до хліба і, чим більше споживач дістане води у хлібі, тим очевидно, менше достане він поживи.

Державна Рада Здоровля, яка одержала цю справу для висновку, запропонувала, щоб вироблення засобів, звязуючих воду, та їх вживання для виробу хліба були заборонені. Цікаво, що відповідне розпорядження було вже в міністерстві приготоване та мало вже вийти. Але раптом справа загрузла і так триває вже біля двох років. Що мене здивувало, не можу сказати по досвіду, який я набув. Шляхи справедливости бувають иноді дуже довгі.

Дуже принадливим полем для комерційних трансакцій було й є дістати який-небудь винахід з галузь мясних продуктів.

Дійсно в останній час зявилися консерви, в яких замісць мяса вжиті рослинні білки (головно відпадові продукти з крохмалевих фабрик). В цну [illegible] „курчата", „шніцель" і т. п.) рослинний білок так приправлений, що є зовсім подібний до справжніх мясних консервів. Одначе я переконаний, що в цьому випадку споживачі самі добре зорієнтуються і зроблять лад. Бо на підставі і свого власного досвіду, і на підставі досвіду инших, вважаю, що консумент купить такі консерви лише один раз і більше купувати їх не схоче: консерви мають вигляд мясних але смаку цілком не мають.

Але найбільшою загрозою треба вважати той похід, який йде на муку. В Америці цей удар уже успішно доконано, тепер йде річ про те, щоб перевезти його і в Европі. Все полягає на тому, що мука білиться хемічним шляхом, чого осягають діланням ріжних сильних хемічних середників. Не можна не помічати підготовчих кроків, щоб і в Европі до такого білення муки була приставлена печатка законности.

Будемо сподіватися, що цей замах на один із найважливіших споживчих продуктів буде відбито.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

КІЛЬКО КОШТУЮТЬ РІЧНО ПОЛЬСЬКІ УНІВЕРСИТЕТИ, А КІЛЬКО УКРАЇНСЬКИЙ, ЗАЛОЖЕНИЙ МІН. СКШИНСЬКИМ В ЖЕНЕВІ.

Цьогорічні буджети польських університетів виказують ося які суми: львівський університет 4 міліони 679 тисяч 465 зол., варшавський 2 міліони 871 тисяч 310 зол., познанський 3 міл. 109 тисяч 846 зол., виленський 2 міл. 977 тисяч 318 зол. Як бачимо, найбільше видає університет львівський.

Наведені видатки на університети ще не повні, бо не подано ще, кілько розходують річно два прочі польські університети, а саме краківський і люблинський (напів приватний).

На 14 і пів міліона Поляків є в Польщі 6 університетів, на добрих 8 міліонів Українців нема ані одного державного українського університету. Польський соймовий закон, який постановляє, що український університет має бути заложений найпізнійше до жовтня минулого року — остав і досі шматком паперу. На минулорічній сесії Збору Союзу Народів сказав польський міністер заграничних справ Скшиньскі, що український університет вже організується, покищо в Кракові, з тим, що після зорганізовання зараз буде перенесений до Львова.

Це був очевидно пустий звук, бо вже рік минув, а про університет ні слиху, ні диху. Дуже можливо, що на найблищій сесії Збору Союза Народів, яка відбудеться вже у вересні, „поінформовані" делеґати держав питати будуть міністра Скшиньского: А як там український університет у Львові? Певно гарно розвивається?

ДО ВСІХ УКР. ТОВАРИСТВ В НЮАРКУ, Н. ДЖ.

Проситься усі українські Товариства вислати делегатів на мітинг Комітету Злучених Товариств, котрий відбудеться в ПОНЕДІЛОК, 31. СЕРПНЯ в Укр. Домі, 59 Бікен ул. в Нюарку, Н. Дж. Справа важна. Кожде товариство обовязане вислати делегата чи делегатів. 198

ЗА ТИМЧАСОВИЙ КОМІТЕТ:
В. Хома, секр.

ПОЗІР! МІННЕАПОЛИС, МІНН.!

Перший раз в Миннеаполис
Аматорський Кружок при гр.-катол. церкві відограє дуже займаючу драму, в пятьох актах, І. Сурмача

ЗА СИРОТОЮ БОГ З КАЛИТОЮ

НА ГАЛИ ЦЕРКОВНІЙ,
University Street & 6th Avenue
В НЕДІЛЮ, 30. СЕРПНЯ 1925 о годині 7.30 вечером.

Драма представляє сумну долю сироти, в ній побачите зарозумілого сільського писаря, котрий знає аж два параґрафи, а то 714 і 715-ий; там побачите як скористав війт з кривди сироти та як його сини доробились сирітськими грішми. Ціла драма переплітана дуже гарними піснями. Підчас представлення на перервах буде грати орхестра, в котрій обійме провід Вп. М. Мандзин, котрий повернув з американської армії, в котрій через цілий час свого побуту брав чинну участь в музиці. Проситься всіх Українців з Міннеаполис, Ст. Пол і Со. Ст. Пол прибути на то представленнє, а певно не пожалуєте труду.
198 **Комітет.**

ПОЗІР! EAST YOUNGSTOWN, O.!

СЕСТР. ПР. ДІВИ МАРІЇ
відділ 119 Укр. Народ. Союза
— устроює —

БАЛЬ

В СУБОТУ, 29. СЕРПНЯ 1925 Р.

В ГАЛИ КРОВА.
Вступ для мущин 50 центів, для женщин 25 центів.

На сей баль запрошуємо всіх Українців і Українок з Янґставн і околиці. За добру забаву і чесну обслугу ручить
198 **Комітет.**

ЧАСОПИСЬ „СВОБОДУ" ЧИТАЄ ДО СТО ТИСЯЧ ЛЮДИЙ, ТОМУ ВОНА Є НАЙЛІПШИМ ПОСЕРЕДНИЦТВОМ ДЛЯ ОГОЛОШЕНЬ.

ОСТАННІ ВІДОМОСТИ ПРО МАРС.

Щойно тепер проголошують астрономи свої спостереження, які вони поробили в той час, коли планета Марс була найблище нашої землі. Через добрі телескопи поставлені на високих горах могли вони доглянути богато річей, яких досі через за велику віддаль не могли бачити.

Щож вони бачили, що нового відкрили і що знають тепер остаточно про ту планету, що від довгих часів цікавить мешканців землі?

Перш усього довідалися, що повітре на Марсі густійше від земського, та що воно окружає Марса верствою грубою на 200 кільометрів, то значить на пів тоншого від земської.

Марс більше віддалений від сонця як земля, тому там температура ница від земської. На рівнику Марса виносить температура тільки 7 степенів Цельзія, а в вищій полосі 12 степенів ниче зера (холоду), а на бігунах зимна доходять до 100 степенів. Такої температури ми не знаємо.

Говорилося до недавна багато про те, що на Марсі видно якісь правильні лінії. Астрономи і вчені догадувалися, що це мусять бути канали, якими Марсіяне наводнюють свою планету. Колиб так дійсно було, то це свідчилоб про високу культуру мешканців Марса. Але в часі останніх досвідів показалося, що жадних каналів не видно, а лінії, які бачено перше, походили просто від недосконалости обсерваційних інструментів. А нема каналів то й нема вже такої великої підстави до думання про високу культуру Марсіян. Ба, що більше. Дуже низька температура каже догадуватися, що там взагалі ніхто і ніщо не живе, бо серед такого зимна ніякі орґанізми не можуть розвиватися.

Виринає питання: що хіба ми одинокі мешканці у всесвіті. На це важко відповісти. Всесвіт великий. Дуже можливо, що десь на якійсь планеті, про яку ми нічого не знаємо, а яка кружить довкола иншого сонця, живуть сотворіння подібні або неподібні до нас. Але ми нічого не знаємо про них і навряд чи коли будемо знати.

НЕ БУДЕ НІЧОГО З ТОЇ БЕСІДИ.

З великим шумом і гамом заключена польсько-чеськословацька умова і досі не ратифікована (затверджена). Навпаки, торговельні відносини між обома державами погіршились, так що мало не прийшло до такої господарсько-митової війни як з Німеччиною. Польське правительство наложило величезні мита на чеські товари, а чеськословацьке на польські. (Особливо нафту та її перетвори). Польська делеґація виїхала до Праги, щоб ратувати ситуацію. Деякі клюби в польськім сенаті виступили проти ратифікації договору, а тимсамим за його уневажненням. Заграниця з цікавістю слідить польсько-чеськословацьку нещасну любов.

ДОПИСІ.

СКРЕНТОН, ПА.

Протест проти Скршинського.

Українська громада в Скрентоні, Па., вислала при кінці м. м. 5 телеграм до Виллиемставн, Месс., з протестами проти гостини Скршинського в Злучених Державах. На всі ті телеграми прийшли відповіді.

З того приводу помістила вилксберська ґазета WILKES-BARRE LEADER TIMES таку нотатку:

SCRANTON UKRAINIANS OPOSE COUNTS VISIT.

Local interest is attached to the scheduled visit of Count Alexander Skrzynski, minister of foreign affairs in Poland, to Rocky Glen Park on Saturday, where the Polish Day observance will take place, by the action of Scranton residents of Ukrainian expedition in protesting against the proposed lecture to be given in Williamstown Institute of Politics by Count Skrzynski.

The telegram sent by the Scranton residents of Ukrainian extraction to Prof. Arnold Toynbee at Williamstown Institute of Politics, is as follows:

"Scranton, Pa., July 30, 1925.

"Prof. Arnold Toynbee, Institute of Politics, Williamstown, Mass.

"We Ukrainians and American citizens of Ukrainian extraction residing in Scranton at a mass meeting held on Sunday, July 26, protest against the proposed lecture to be given at Williamstown Institute of Politics by the Polish minister of foreign affairs, Mr. Skrzynski, and desire to call the attention of the institute to the following facts: 1, Polish minister Skrzynski has come to America with no intellectual aims whatever in mind but simply for the purpose of securing a new Polish loan in America; 2, that this loan is necessary for Poland, not for the cultural and economical uplift of Poland but for the maintenance of the large Polish army and police, through the instrumentality of which Poland by force and against their will holds 16,000,000 non-Polish inhabitants within her borders, most of whom are Ukrainians.

For mass meeting:

"Rev. Myron Zalitach, president,
430 North Seventh avenue.

"Dr. Nicholas Tacij, secretary,
103 South Main avenue."

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".